

Pest, május 6-kán 1855.

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. — Előfizetési díj aprilis—juniúsig azaz : 3 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton 1 ft. pp.

A „Politikai újdonságokkal” együtt aprilis—juniúsig azaz: 3 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton csak 1 ft. 30 kr. pp. — Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalához (egyetemutca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Georgia utolsó királynője.

Regényes életrajz.

Irta P. SZATHMARY KÁROLY.

(Vége.)

V.

Az előbbeni eseményt követő nap reggelén, vigan költék reggelijöket a kormányzó tisztei s a lassanként jelentésre gyü-löngő ezredesek, a fényes szállás egyik előteremében, mellyből a bejárás egyenesen a kormányzó-tábornokhoz vezetett.

A társalgás elég fesztelen volt, mit leginkább annak tulajdonithatni, hogy a mindentehető tábornoki segédek és fiatal ezredesek között rangkülönbségről szó alig lehetett. Némelyek le-s fölsétáltak, nehányan kártyával üzék unalmukat, mi azonban teljességgel nem látszék gátolni őket, hogy mind az asztalon levő katonareggeliben, mind pedig a folytatott vitatkozásokban részt vegyenek.

— Minő jogn? — kérdé egy, már korábban megkezdett vitát folytató őrnagy — a természeti határok jogán. Miután Oroszország a Kaspi tengert birta, nem világos-e, hogy az abba folyó vizek : a Kuma és Koisszu is övéi s szeretném látni, miként használhatná ama vizeket, ha a partokat idegen pogány népek birják?

— Csernicseffnek igaza van, — szólt felállva Lazarew ezredes — adjátok csak errébb azt az arakot . . . én is e véleményben vagyok . . . azt a poharat is, — ez arak ma felségesen izlik . . . Ha a Feketetengeren uraságra akartunk szert tenni, olly kikötőket, mint Anapa el nem hagyhatánk s ha Anapa kezünkbe esett, mi természetesebb, mint hogy annak környékét a hegyi népek napontai dulakodásának ki nem tehetjük, tehát a belebb eső tartományokat is birnunk kell, ki ezt föl nem fogja nem sok észszel dicsekkethetik a tyuk felett . . .

Lazarew heves beszédét egyike a segédtszteknek szakítá félbe, kit mindannyian, mint katonai lángészt tiszteltek.

— Georgia átvétele — mondá komolyan, mi közben kártyáit rendezé — a kor és század igényeinek, követelésének ki-élégítése. Csak a császári levéltárak és a keresztény hitökerti üldöztetések miatt Moszkauba menekült szerencsétlen kartoeli herczegek bus siriratai tudnák megmondani, minő nyomásoknak volt ez országban kitéve a keresztény vallás. Valóban a hatalmas csár beavatkozása e gyenge kormányu ország dolgaiba valóságos keresztényi tett, mellyet e hálátlan nép eléggé megköszönni tudni soha sem fog . . . Add át Lazarew a palaczkot . . . az embernek béketürésre és szívvidámítóra van szüksége, midőn e népcsürhék hálátlansága eszébe jut. Te pedig olly önző vagy

mintha ez arakot egyedül akarnád elkölteni; alig birja az ember kivájni kezeidből.

— Nem biz én — felelt Lazarew — de e sódar, mellyet Gornarow barátunk kegyéből birunk — annyira izlett, hogy palaczkot, Georgiát, asszonykormányt és kormánypolitikát egyaránt feledék . . . Ad vocem asszonykormány — van-e annál nevetségesebb, mint midőn asszony akarja a kormány gyeplőt megragadni?

— Ohó, barátom — kiáltá nevetve a rőthaju őrnagysegéd — e tárgyban neked nincs itéleted; te a királynőnek személyes ellene vagy; ugy hiszem, ha találkoznátok, kiforrázná szemedet; ha ha ha! Valóban azt hiszem ez idő óta nem mertél szeme elé kerülni.

— Óvakodjál a tréfát határain túl üzni — szólt az egyszerre mogorvává lett Lazarew.

E perczen megnyilt az ajtó s egy alsóbb rangu segédtszt lépett be, kezében viaszos vászonnal borított iratnyalábbal.

— Felkölt-e ő excellentiája a kormányzó? — kérdé a szokott tisztelgés után egyikéhez a tábornok segédeinek fordulva — igen fontos sürgönyök Pétervárról.

— Beléphet ön — szólt odavetve a segéd s a társalgás zavartalanul folyt tovább.

— Valóban — szólt a fentebbi lángész — Lazarew barátunk helyzete egyike a legkellemetlenebbeknek. A nő egyébiránt szép és elvitathatlanul férfi erélyü; termete, viselete a mesés Thómárra a scythák hatalmas királynőjére emlékeztet; én veszélyesb ellenségnek tartom őt bárminő férfinál, mert utoljára is vannak olly társadalmi szabályok, mellyek gátait, mi férfiak nők irányában át nem hághatjuk s mellyeknek védtelenül maradt nyilatait ok ellenünkben rohamra használhatják. Azonban mint jó barát, vagy ennél több a négy szem közti találkozástól sem irtóznám. Mit szólsz ez eszméhez Lazarew? . . .

Lazarew felelete elmaradt, mert e pillanatban megnyiltak a belső ajtók s azokon a kormányzó lépett ki vidáman, teljes diszöltönyben, papircsomóval kezében. A sztek mindannyian felugráltak s katonai feszbe helyezék magokat.

— Örvendek uraim, hogy önöket illy szép számmal látom — szólt a tábornok — s addig is, mig az érkezett kitüntetések és előléptetések ünnepeyesen tudatnám, szerencsésnek érzem magamat önöknek a felséges csár teljes kegyét és meglegedését átadhatni.

A sztek meghajták magokat.

— Ezen kívül — folytatá iratai közt lapozva a tábornok — egy igen érdekes, de ép olly csiklandós sürgönyt kaptam, mellynek tartalmát, minthogy még ez órában teljesítettnie kell, nincs miért elhallgatnom önök előtt. E sürgöny Georgia királynőjét

illeti, kit még ez órában el kell fogatnom s meg kell inditanom Moszkau felé... Nos uraim — kérdé mosolyogva a tábornok — kinek van kedve a szép királynőnél illy kora látogatást tenni?

A tisztek arcza komolylyá vált, s dicséretükre legyen mondva, e gyalázó szerepre egyik sem vállalkozott. Azonban minden szem Lazarew ezredes felé fordult, kinek arcza egyszerre lángvörössé lön. Helyzete valóban kényes volt; társai azt hihették, hogy a királynő előtt megjelenni, annak egykori fenyegetése miatt fél. Ez eszme döntött.

— Tábornok ur — szólt — én a küldetést magamra vállalom.

— Ah! igaz — szólt a tábornok — igen örvendek, hogy az ügy illy határozott kezekbe jut; önök ismerik egymást, ime ezennel átadom az elfogatási parancsot.

A tábornok szobáiba ment, — Lazarew eltávozott.

— Valóban szeretnék valahogy ez érdekes taláknak tanuja lenni — mondá nevetve a lángész.

A tisztek mindannyian nevettek.

VI.

A királynői alvóterem csendét mi sem zavarta egyéb az óra-inga egyhangu ketyegésénél, mellynek aranyozott öltönyü márvány angyalait a rózsaszín függőlámpa halvány fénye megvilágítja.

A biborfüggönyök, mellyek a királynő és gyermekei ágyát fedék, le voltak bocsátva, s a sűrű és gazdag növésű gyphez hasonlító szálak szőnyegen, mintegy belehalva feküdtek az aranyozott karszékek, félretolt asztalok és ringák, festői rendetlenségben, a mint az előtti estve hagyattak.

Az ablak előtt lebocsátott nehéz függönyökön a világosság egyetlen sugara sem képes betörni még, s a szoba csendje semmi által sem zavartatik.

Tehát a királynő alszik... Ne háborgassuk... Álmában most talán trónján ül, fenn, magasan, honnan egész Georgia belátható; előtte tenger népség, az ország minden népfajai; mindenkinek igazságot oszt; a jót megjutalmazza, a rosszat megbünteti, — Isten szerepét gyakorolja a földön... s olly boldogító örömet érez, midőn a nép ajkán, végig a hosszú völgyeken, széles téreken felzeng hozzá a háladal!... Oda fordul mellette álló férjéhez és szemében örömkönyekkel kérdezi: hallod Eristáv?... Vagy ágaskodó fehér paripán lovagol; körülé óriás tekék zognak; a nehéz csata-kigyók dörgése, az apró-fegyver tüze, s a haldoklók nyögése pokoli lármában olvadnak össze, — de ő csak halad, — jobbában kivont kard, baljában fehér lobogó... Szemben vele, az ellenség dulakodó setét tömegén túl, vérborított lovag közelg; előtte holtakkal terített utcát nyit az ellen; a csata foly, a fegyver cseng, a golyók üvöltének, olly iszonyu e vérpatak és hullák halmai!... Végre egymáshoz érnek, egymás karjába omlanak s a tömeg lelkesülten zugja: győzelem, győzelem! S ő kifejlik az ölelő karokból; végig tekint a büszke georgiai harczsorokon, s örömkönyüs szemekkel kérdi: hallod Eristáv?...

Vagy végre távol a Kaukáz egyik regényes völgyében ül; feledve világtól és emberektől, de körülvéve virágtól és gyermekektől. — A korona vágya, az országok sorsa nem zavarja többé boldogságát. — Ott ül terepély tölgy árnyában férje mellett, ki édes hangokon beszél a mult gyermekkor örömeiről s a jövő reményeiről; a kettő közt történtek el vannak feledve! Alább rózsalugosból szőghaju gyermek dugja ki fejecskéjét picziny szájával vidoran kiáltva: „apa, édes apa!“ — s ő szerettséghez hajlik örömkönyüs szemekkel kérdezve: hallod Eristáv?...

E pillanatban a hálóterem ajtaját erőszakos csapás tolja be, s a királynő rémülten riad föl álmaiból. Aztán perczre függönyeit vonja szét, de csak hogy annál összébb keljen szoritnia.

A szoba közepén egy alsóbb rangu tiszt kíséretében Lazarew ezredes állott.

— Asszonyom! — kiáltá vadul — ön e perczben követni fog; ime ő felsége parancsa, a szekér alatt vár reánk.

Mária alig tudott meglepetéséből magához térni.

— Honnan vette ön e merészséget — kérdé végre, hogy egy nő hálóteremébe jelentés nélkül belépjen?

— Asszonyom tréfára nincs időm; parancsom világos.

— Ezt ő felsége a czár illy modorban nem parancsolta, nem parancsolhatta... Így nem lehet, nem szabad bánni nővel, s annál kevésbbé egy királynővel.

— Még egy percz asszonyom, és erőszakhoz nyulok, ragadja fel ön ruháit és kövessen e pillanatban!...

— Ime tekintse ön alvó gyermekeimet — mondá pillanatra ellágyulva. — De hát Istenem lehetséges-e?... Lehet-e így bánni velem?

Lazarew egy lépést tett előre.

— Ismétlem — szólt — hogy e pillanatban erőszakkal fogom önt kivonni párnai közül.

— Azt merd! — kiáltá a királynő, és tigris tekintettel nézett végig az ezredesen. — Az lesz utolsó lépésed ez életben — folytatá a düh, megaláztatás és boszú miatt fuldokolva. — De nem-nem — szólt valamivel nyugodtabban — tanácslom önnek ezredes — lépjen vissza az előterembe; rendeljen, ha tetszik, öröket s várja be míg én és gyermekeim felöltözünk... én követni fogom önt; erőszaknak engednem kell, — bár kijelentem, hogy e tény ellen Isten és Georgia nevében tiltakozom, és ünnepléses óvást teszek személyem vagy gyermekeim elhurczoltatása és sérelme ellen. Igen uram! — és szavaimnak érvényt szerezni tudok a czár és világ előtt. — Hivatkozom a világtörténet könyvére, melly bizonyítja, hogy soha illy barbar tett bosszualatlan el nem követtetett.

A szerencsétlen nő igen is érezte, hogy kivel van ügye, azért kapkodott olly kétségbeesetten a mentő okok után. — De még sem hihette, hogy ollyasmitől kell tartania, mi a jövő perczben bekövetkezett.

A királyné ugyanis még mind teljes éji pongyolában volt, s összevont ágyfüggönyei közül csak fejét dugta ki. Rémülete és boszúsága hevében azonban nem vette észre, hogy alabast lábainak egyike a függöny redőnyei közül kifejlett, s már perczek óta célpontjául szolgál a vad katona szemének és boszuallásának.

Lazarew többé mit sem szólt, hanem hihetlen vakmerőséggel előre lépett, s a gyönyörű lábat megragadva, durván kiáltá:

— Most jönni fog ön asszonyom; a percz lejárt.

Lehetetlen leírni azt a változást, mi a függönyökből rögtön kifejlett georgiai nőn átrohant. — Nyilnál sebesebben, gyorsabban mint gondolat ragadta le az ágya fölötti tört, s midőn az ezredes erejének engedve az ágy előtti szőnyegre térdeire esett, a tör már átjárta Lazarew keblét, s az élet nélkül feküdt ott a boszuló angyalhoz hasonlító nő lábainál.

A királynő igazat mondott volt, midőn megjövendölé Lazarewnek, hogy akkor látja őt térdein, midőn ő maga haldokolva fog fekiüdni előtte.

Lazarew segédje kardot vont, s nemtelen vágásokat tön a véd- és meztelen nő tagjaira, ki dühéből magához térve, ruháit kapkodá.

A szivtelen nem volt képes felfogni, hogy Georgia királynőjének nem azon sebek fájnak, mellyeket fegyverével, hanem mellyeket szemével ejtett szeplőtlen tagjain.

Még folyt ez egyenetlen küzdelem, midőn egy hátulról intézett rettentő ökölcsepás a vagdalkozó tiszte is földre teríté, s az ajtóban megjelent — Eristáv.

A királynő öltözetén több helyt csorgott a vér, de kapott sebei nem gátolák őt, hogy ágyába vissza ne szökjék.

A zajra és Lazarew halál-hírére orosz katonaság tódult a szobába.

— Eristáv! — kiáltá a királynő — miért nem engedtelek tenni; most már minden késő!

A királynő összerogyott; a sebeitől kiomlott vér elvesztése megfosztá eszméletétől.

Öntudatlanul öltözteték föl; rakták szekérre; gyermekeit az összevagdalt lázbeteg nőben sehogy sem akartak ráismerni anyjokra.

Midőn újra eszméletre tért, a setét ég sehol sem volt többé, Georgia langy levegőjét dermedtő hideggel érzé fölcserélve, s egy tekintet elég volt reá, hogy megtudja hol van: az érzet-

mek, álmok, remények temetőjében, Oroszország rideg kebelén! . . . . .

Georgia, mint levert kigyó feküdt az északi kolosz lábai alatt; de nem e csekély, bátor nemzetem mult, hogy kétségbeesett mozgalmi, mellyekkel e lábak alól menekülni akart, nem sikerültek.

A XIII-ik Györgyöt megelőző Heraclius király fia, Sándor, felkölté az avarok khánját, és 20,000-nyi erőt állított az oroszok elé; de az árulás megrontotta őt legszebb győzelmi- és boszumentében. Serege bekerítették ésszétveretett; maga bujdosolni vala kénytelen.

1832-ben viszont egy nagy, egész Georgiát behálózó összeküvés fedeztetett föl, mellynek fejei együl-egyig Szibériába hurcoltattak, az ólombányák munkásait szaporítani. E szerencsétlenek közt lehetett olvasni az Eristáv, Tsawtsewadse Andronikow stb. neveiket is. Georgia virágai beültették a földsarkok jeges földjébe, viruljanak ott is ha tudnak! . . .

Illy csapások után elvesztve nemességét és egykori bajnokait, lecsöndesedett, elszibbadt Georgia.

De királynője meggyaláztatását, nyomorbani halálát sohasem fogja feledni, s ha nyílik ut, mellyen hatalmas ellenségén boszút állhasson, a vett sebekről bizonyosan megemlékezik.

Gyöngyök a világtörténetből.

A „Vasárnapi Ujság” olvasóinak.

Közi: ERDÉLYI JÁNOS.

(Folytatás.)

Média, Persia és Lidia.

2. Kisázsia partjain terjedt el Lidia, Persiától a Halisz (ma Irmak) vize választá; földje igen termékeny és kies; lakosai gazdagok, de idővel legpuhábbak s romlottabbak minden ázsiai nép között. A Paktolus és Hermus vizéből aranyat mostak; arany és ezüst pénzt készíteni, vendégfogadókat állítani, a gyapjút színesre festeni, az érczet megolvasztani, s talán bányákat művelni, ugy szinte a festészetet is gyakorolni, ők kezdék először.

Lidia fővárosa volt Szárdes, hol a királyok laktak. Ezek között legutolsó volt Krézus, roppant gazdagságu fejedelem, ki magát hívé az emberek között legboldogabbnak. Ő meggyőzvé magát elkergetvén az Előázsziába tolokodott népeket, Lidia hatalmát tetőpontra emelé, de meg is bukott nemsokára. Ezen királyról fogunk néhány nevezetes dolgot elmondani.

a) Egyszer meglátogatót őt Szólón, átheni bölcs és régi barátja, és midőn mutogatná előtte kincseit, remélve, hogy őt fogja legboldogabbnak tartani, hozzá illy kérdést intézte: „Kit tartasz te, bölcs barátom, legboldogabb embernek?” Szólón pedig válaszolá: „Telloszt Áthenből, mert éltében még virágzott és tiszteltetett hazája. Ezen kívül derék fiai voltak és kedves unokái; aztán vén korában meggyőzte a haza ellenségeit, s legdicsebb halállal mult ki a csatamezőn; polgártársai végre azon helyen, hol elesett, sirba tevén nagy pompával tisztelék emlékezetét.

Ekkor ismét Krézus: „És ki előtted a második boldog?” remélve hogy második helyre csakugyan őt fogja tenni. Szólón pedig felelé: A második helyre teszem Kleobis és Biton testvéreket Árgosból. Ezeknek van anyyok, a mennyi elég; azonkívül hős fiak; jutalmat nyertek a fegyverjátékon. Törtévéen egyszer, hogy az istenség tiszteletére nagy ünnep rendezteték, s az ő igen öreg anyyok is el akara menni, de nem birt magától, vonó marháik pedig a mezőn valának. A két ifju, hogy ki ne fogyjanak az időből, egy szekérbe fogta magát, öreg anyját úgy vitte a templomba. Szinte egy óráig tartott az út, ellepve cifra ünnepi sokasággal, melly között el kelle haladni. „Ah minő szerencsés anya, kinek illyen fiai vannak!” hallatszott a néptömegből. A férfiak inkább a két ifju nemes lelkét dicsérik, az asszonyok pedig az anya állapotát csudálták. Nemsokára ez ifjakat a legszebb sors érte; mert midőn néhány percz mulva elvégezvén az áldozatot, és szent lakomát, anyyok örömmel telve imádkoznák,

hogy az ég áldása szálljon reájok: elalvának a templomban s föl sem ébredtek többé, hanem szép csendes halállal kimultak. Polgártársaik arczképeket Delphibe vivék, erényes voltukért oszlopot emeltek nekik. Így beszélt a bölcs Szólón.

Krézus pedig várván, hogy őt fogja boldognak nyilatkoztatni, bosszusan kérdezé a bölcsét: „az én szerencsém olly semmibe veszed, hogy közrendü magános emberekkel sem tartasz egyenlőnek?” Szólón pedig felelé: „Oh Krézus! igen nyomoru az ember élete; igaz, te gazdag vagy, és sok emberen uralkodol; de a mit tölem kérdezel, nem mondhatom rád mindaddig, mig nem látom, hogy szép halállal multál ki. És igen nagyon tévedsz, ha hiszed, hogy kincs boldoggá tesz embert. Jó egészség, tiszta lelkiismeret, sokkal becsesebbek; ha mellettök megvan, a mi szükséges, lehetünk elégültek s boldogok. De még ekkor sem mondhatja magáról senki, hogy boldog, mig él, mivel minden nap jöhet balszerencse, s a boldogsághoz pedig nyugodt, csendes kimulás is szükséges.

b) Szólón halála után, egymást követé a szerencsétlenség Krézus életén. Ugyanis volt két fia: Atisz az idősb, derék fiu, társai közt kitünő, a fiatalabb szinte erős ifju, de néma. Krézus egyszer álmodván, hogy Atiszt hegyes vas ölé meg, olly nyugtalan lett, hogy fiát tüstént házasságra készítvén, minden hadjárat, fegyverjáték vagy vadászattól visszatartóztatá, közel sem engedé hozzá a hegyes szerszámokat.

Fia lakodalmát akará épen tartani, midőn egy idegen jöve hozzá, pártfogást esdekelve. Ki vagy te? tudakozá Krézus. — Nevem Adraszt, felelé az idegen, vigyázatlanságból megöltem fivéremet, atyám házából elűzetém, kitagadtatám. Krézus válaszolá: jó ismerős fajtából eredtél, ide barátokhoz jöttél, itt maradsz házunknál, meglesz mindened, türed békén a szerencsétlenséget. Egyszer épen ez időtájban panaszt tesznek Krézus előtt, hogy vadkan pusztítja Olymp hegye körül a határokat, s kérék hogy eresztené el fiát, Atiszt, s vele néhány ifju vadász, aztán jó ebek is mennének a vadkan megölésére. Krézusnak eszébe jutván álma, nem akará bocsátani Atiszt, ki megértvén a dolgot, ekkép szóla atyjához: Hát ennyire el kell-e aljasodnom, hogy minden férfias időtöltés megtiltassék tölem, szobában üljek asszonyok között; a mi eddig legtisztességesebbnak látszott, hogy harczon vagy vadászaton tüntesse ki magát a fiatal ember, most eltiltatik tölem? Hogyan menjek emberek közé, mit mondanak polgártársaim, mit ifju feleségem! Krézus válaszolá: tudod, mit álmodtam; én miattad vagyok olly aggodalmas. — Igen, mondá a fiu, de te atyám, hegyes vassal álmodtál, s nem hegyes vas a vadkan foga; mi nem fogunk férfiakkal harczolni; azért engedj vadászatra mennem, s légy nyugodalomban.

Midőn fia kérésének többé nem lehetett ellent állnia, Adrasztot adá mellé Krézus, olly szókkal: „én téged nyavalyást befogadtalak, mindennel ellátalak, most visszavárom a kölcsönt; légy fiam kísérője a vadászaton.” Adraszt felelé: „bizony nem mennék máskép, de mivel te, kinek hálával tartozom, ugy akard, készen vagyok.” Így Adraszt; és erősen fogadá, hogy a legnagyobb vigyázattal lesz fiának épsége, élete fölött. — Már Olympon voltak a vadászok, kutyáik felverték a kant; de a mint közelebb mentek a vad felé, ez, egész dühvel rohant Atiszra. Adraszt dárdát lökött rá, de a vad helyett Atiszt éré, ki azonnal lerogya, s meghalván: az álom beteljesedett.

A hír előre futott Krézushoz, nemsokára pedig hozák Atiszt holttestét. Sőt Adraszt is, mondhatlan jajveszékéléssel, s megállván a test mellett, megadá magát Krézusnak, hogy a halott mellett öletné meg őt. Oh Krézus! te nagy jót től énvelem, én neked hálával tartozám, de olly szerencsétlen vagyok, hogy előbb testvéremet, most pártfogóm gyermekét végzém ki, könyörgök halálomért. Krézus szánakozással mondá: „Ó szerencsétlen Adraszt! miért állanék én bosszút terajta; elég, ha te magad itéled magadat halálra; nem is te vagy oka a szerencsétlenségnek; tudom én, hogy a sors ki volt rám mérve az Istenségtől. . . . Most kezdé belátni Krézus, minő igazat monda Szólón, s emlékezék szavaira. Atiszt nemsokára eltemették, Adraszt nem bírván az életet, éjjel titkon a sírhoz mene s ott magát meggyilkolá.

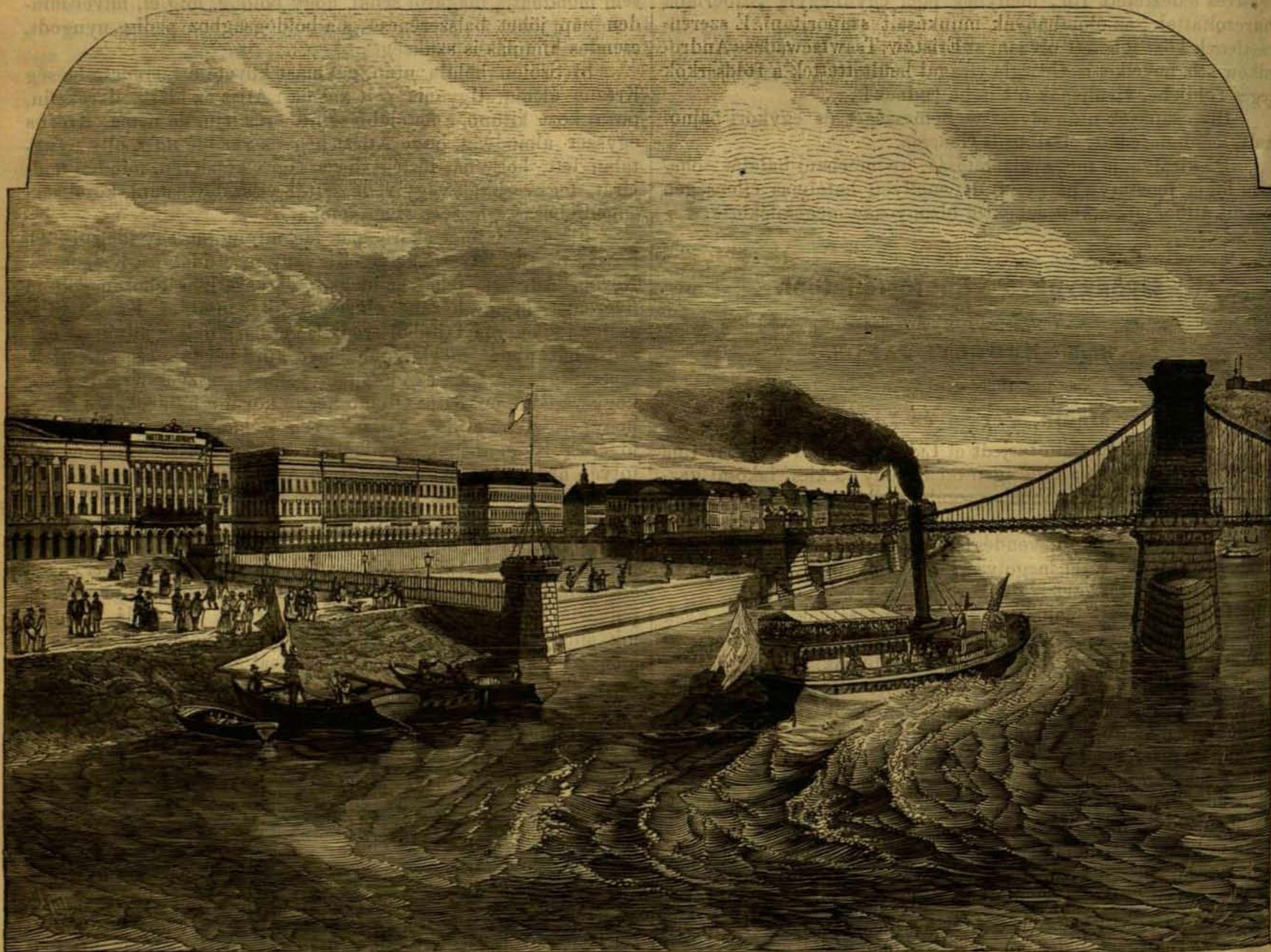
c) Krézus két esztendeig gyászolá fiát, de még mind nem

telt be keserősége pohara, s többet kellett szenvednie folyvást. Régen forgatá elméjében, hogy Persiát meghódítsa, és Cziruson, Asztiages miatt, kivel rokonságban volt, boszút álljon; azért hadat indita ellene. De a persa hódító, Czirus, mind közelebb jöve a lid birodalom felé. Darab ideig egyforma szerencsével folyt az ütközet, de utoljára gyöngébbnek érezvén magát Krézus, visszavonult; Czirus pedig használván az alkalmat, utána ment nyomon. Azonban a főváros, Sárdis alatt nem várt erővel találkozott, különösen a lovasság miatt, melly Krézus hadának főerejét tette. Czirus leginkább Harpagosz tanácsára a teherhordó tevékről levette a pogyászokat s rájuk lovaskatonai ruhába öltözött férfiakat ültete, jól tudván, hogy a ló félvén a tevétől, ez által megzavarja Krézus lovasságát. Ugy is történt, de a lidok

Nemsokára készen vala a máglya, és Krézus rajta, bilincsekben. Mielőtt lángok között lenné végét, megfordula eszében az athenei böles s emlékezők szavaira, mellyeket az emberi sors változandósága felől mondott, mire keservesen felsohajta. Később mély csendesség közepett háromszor kiáltá Szolon nevét.

Czirus azonnal figyelmessé lön, s kérdezteté: kit hina se gitségül. Krézus nem akart felelni, de további ösztönzésre elmondá Szolon intő szavait, mellyeknek igazsága felől most győződik meg valóban.

A persa hódító megdöbbene előadásán, visszaborzadt azon gondolattól, hogy Krézust megégesse; de a máglya már körül lángett, és parancsolá eloltani. — Emberei ugyan elkezdték az oltást, de haszontalan lett volna minden emberi fá-

A pesti dunapart és lánchíd.

leugrosván lovaikról, gyalog kezdenek harcolni mind hiába, mert futásra kényszerítették s a város ostrom alá vétették.

Az ostrom igen sokba került a persáknak, derekasan védvén magát Krézus; de utoljára mégis bevétetett az egy titkos utnak felfedezésével, mellyen Czirus katonái az ostrom tizennegyedik napján belopózkodtak a város falai közé. Egy persa katona épen Krézust rohaná meg. Krézus nem sokat gondola már az élettel; rá nézve mindegy volt a halál; azért nem is védte magát; hanem fia, a néma, látván atyja veszedelmét, félelem és szorongatásai közepett nagy erőködéssel kiáltásban töre ki, mondván: Ember, ne öld meg Krézust! Ez volt a királyfi első szava, sezen-tul mindig tudá beszélni; de Krézus csakugyan elfogatott, s élve került Czirus elé.

radság, Krézusnak el kell hamvadni, ha észrevétlenül felhő nem kerekedik s el nem öli a lángokat záporával. Így megszabadult Krézus a haláltól; mikor Czirus ilyen kérdést intéze hozzá: Ugyan Krézus, kinek a tanácsából lettél te barátból ellenségem? Oh Czirus! felelé a fogoly, senki sem olly esztelen, hogy többre becsülje a hadat békénél, mert békében fiak temetik el a szüléket, hadban szülék a fiakat. A rossz lélek vitt arra engemet. Ezt hallván Czirus, s látván, hogy Krézus megbáná tettét, maga mellé ülteté őt, vele nagy emberséggel bánék s nem egy ízben kérte ki, és fogadta el tanácsát.

Azonban Czirus halála szinte az emberi sors változandóságát példázza. Őt ki annyi népet meghódita, elhagyá végre a szerencse; Hadakozó természete mindig háborura ösztönzé, s úgy

írják róla, hogy a masszagéták, egy sczitha fajta nép, sem maradtak tőle. E népen akkor Tomiris nevű királyné uralkodott, kihez követséget küldött Czirus, mintha feleségül akarná kérni, de észrevevén a nő, hogy nem az ő kezére, hanem a masszagéták országára vágyik, elutasítá követéit. Már jól előrehaladt Czirus, midőn békeért küldte hozzá Tomiris mondván: Hagyj fel szándékkal Czirus, mert fejedre fordul, a mit nekünk készítesz. Ekkor Czirus tanácsot tartta, és elhatározá a hadat. Egyedül Krézus, kit mindég magával hordott, inté őt, hogy ne harcoljon mindig vaktában. A mint a masszagéták országába lépett Czirus, nemsokára csupa ravaszsból visszavonult, s utjában sok bort hagyatott el, hogy az üldöző ellenséget lerészegítse, s rajtok ütven meggyőzze. Ugy is történt. A masszagéták semmi bajt nem sejtítve, lerészegedtek. Czirus megtámadá őket, győzedelmet is vőn rajtok, közülök kit elfogott, kit megölt. Ugyanekkor elveszett a sereg fővezére is, ki Tomiris királyné fia volt, magamagát meggyilkolván.

Tomiris királyné igen felboszankodva, új sereget gyűjtött, megütközött a persa erővel. Rémitő volt a viadal; de Tomiris királyné annyira tüzelé katonáit, hogy a persa tábor utoljára megveretett, s vitéz királya is halva maradt a csatamezőn. A királyné parancsolá, hogy hoznák elé Czirus holttestét. A mint elhozá, fejét levágatá, és embervérrel megtöltött vederbe, vagy tömlőbe vetve, mondá: Te fiamat vesztéd el csalárdsággal, én tégedet vérrel tartalak jól.

(Folytatjuk.)

Pesti dunai rakodópart.

A lánczhidon alól és fölül, a pesti hidő mellett, mintegy két év óta látunk jó darabot a dunapartból deszkákkal elpalánkolva. A hidon fölül egy ideiglenes pajtaforma épület is áll, mellyre ez van írva: „Donau-Quai-Bau-Bureau“. Ha az ember a lánczhydrol letekint az elkerített térre, roppant köhalmokat lát, mellyekből a természetes dunapartnál jóval beljebb, benn a vízben falat építenek.

Kevés ember megy a hidon át, hogy ez építkezésen meg ne akadnának szemei, és nagy számmal vannak, kik nem tudják az okát, miért építnek a lánczhyd mellé olyan erős falakat a Dunába; tehát úgy hisszük, hogy nem lesz fölösleges egy kis felvilágosítás.

„Quai“ a hajókázható vizek melletti mindenféle nyelven, s a hajósok által szélitiben használt kifejezés, mely alatt olly szabályozott kikötőt kell érteni, hol nem vesztegelnek, hanem csak le- és felrakodni állanak meg a járókelő hajók.

Természetes hogy itt nem a tótfalusi kenyeret és gyümölcsöt, vagy az ó-budai zöldészes hajókat kell érteni, hanem ollyan nagyobb szerű kereskedelmi hajókat, mellyek világkereskedelmi cikkekkel szállítanak, minden órájuk drága, s ennél fogva rendkívül fontos rájuk nézve, hogy mindig biztos medrű parthoz állhassanak a hol dolguk van.

Illyen kikötő lesz az, mellyet a pesti hidő mellett építnek, mellyet, minthogy még eddigelé sehol sem olvastuk magyar nevét, ezennel megpróbáljuk „rakodó-part“-nak elnevezni, s ha elfogadtatik, akkor a „Pester Donau-Quai-Bau-Bureau“ bátran lefordíthatja czimét „Pesti dunai rakodó-partépítő hivatal“-ra.

A pesti rakodó-partot, melly mai képünkön úgy van lerajzolva, a minő lesz terv szerint, ha elkészül, a Dunagőzhajózási társulat építi. A hidon alóli a börze irányában, a hidon fölül a Bélautcza irányában végződik; ennek hossza $73\frac{3}{10}$, amazé 60 öl. Területe a felsőnek 1800 □ öltre, az alsóé 1900-ra van kiszámítva.

Nemcsak a kereskedelmi hajózáshoz hasznos vállalat ez, hanem Pest város is tetemes dunaparti földet nyer általa, mert jó része a rakodó partnak leereszkedik a Dunába, a már több év előtt megállapított dunaszabályozási elmunkálatokkal összhangzólag.

A vízfelölí kőfal 18—19 lábbal lesz magasabb a Dunavíz-állás 0 pontjánál. Ezen 6 láb vastagságú fallal összesimul a rakodó tér talaja, melly alól kövezve, s a kövezet fölött márvány lapokkal lesz borítva. E talajon túl a város felől ismét kőfal

emelkedik, melly 12 lábbal lesz magasabb a belső falnál, s illetőleg a talajnál.

Mind a két rakodó-part végén egyik faltól a másikig diszes öntött vas rács fog nyulni kapukkal, mellyeken a terhelt szekerek fognak ki s bejárni. Mind a két fal végén lesznek 8 szegletű, 4 ölnyi szélességű, s a 0 pontnál 36 lábbal magasabb tornyocskák; ugyanazok, mellyekre a rajzoló zászlókat illesztte. A végső vasrostélyzat 8 láb magas, ellenben a városfelölí falon végig nyuló csak 4 lábnyi leend.

Az így elkészített s bekerített téren különféle épületek is lesznek, legnagyobb részt raktárak, mellyeknek lapos fedélzetök a városfelölí falon fölül nem fog emelkedni.

Említést érdemel még a 75—80 mázsányi négy jégvárító, mellyek sphinx alakban öntött vasból készülnek. ∞

Kende vitéz.

Sisak, pánczél vala rajta —
Készen állt a vár udvarra,
Talpig készen vitéz Kende,
S kiáltott a fegyverekre:
„Nyergelj nekem, nyergelj
Édes szolgám Gergely!“

„Uram, uram az Istenre!
Hova mégysz illy fergegbe?!
Vihar erre, meg arra is,
Lehullott a rézkakas is...“
„Nyergelj nekem, nyergelj
Édes szolgám Gergely!“

A korlátan hirnök csap át:
„Uram! haldoklik az anyád —
S egyetlenegy kívánsága:
Hogy még egyszer fiát lássa.“
„Nyergelj nekem, nyergelj
Édes szolgám, Gergely!“

Jön a házból más hirnök is,
Nagy bú mellé nagy öröm is:
„Most szült uram feleséged,
Első fiad, nem néznéd meg?!“
„Nyergelj nekem, nyergelj
Édes szolgám, Gergely!“

Itt a levél a kezemben:
Az országban veszedelem —
Az ellenség már ránk csapott,
Nyergeljetek!... magyar vagyok.
Föltették a nyeret,
S Kende vitéz elment.

Tóth Kálmán.

A nőnem fényüzése Délamerikában.

Dr. Meyer a „Luiza herczegnő“ nevű porosz hajón a föld körül tett expeditió jeles leírásában többi közt így szól: Azon észrevételt tettem, hogy a fényüzés a nők kiváló szenvedélye Délamerikában. Európában lehetlen fogalmat képezni azon esztelen kiadásokról, mellyekre Délamerikában a nőket a tetszvágy ösztönzi, sem az izlés ingó szeszélye, sem a diszérzet, sem az öltözékek váltása, sem a divat rögtöni változásai nem fokozzák Szent-Jágóban a nők kiadásait illy magasra. Ruházatuk némi tekintetben változatlan szabású, és színei mindig ugyanazok. A kelmék becsessége, a felkészítésnek igen gyakori megmástitása, a rend hiánya, s mindenek felett a megfoghatlan pazarlás fő okai ezen határtalan kiadásoknak. A nők Chiliben, még maguk a középrendbeliek is, sohasem viselnek más harisnyát és cipőt, mint selyemből. Egyházi öltözékük csipke, atlasz és selyem vegyítékéből áll, hajukat Francia- és Angolország leghiresebb gyáraiból nagy teknőcz-fésűkkel tüzik meg, sőt illyet némelykor hiuságból kettőt-hármat is viselnek. Még lakaik belsejében is mindig Európa és China legdrágább kelméibe öltöznék. Ez az oka, hogy gyakorta elmaradnak szövetkezések, mellyeknek minden egyéb tekintetből szerencsés eredményük lehetendett. E mértékletlen fényüzés mély seb, melly az álladalom jóllétét szükségkép aláássza, s naponta tovább harapózik. Ha e helyt ama bizalmas közléseket akarnám említeni, mellyeket nekem némely tiszteletreméltó családtyák tettek, úgy észrevételeim kétségte- lenül nagy fontosságot nyernének. Mindazáltal jobbnak látom azokat itt elhallgatni. E bajon egyedül jó szerkezetű leánytanodák felállítása által lehetne segíteni. Olly intézet mint a Szent-Jágóban létező Mora-féle célra nem vezet, mert ez a helyett, hogy a fiatal hölgyek fényüzési hajlamát kiirtaná, ellenkezőleg azt inkább ébreszteni és éleszteni látszik!

Ur Isten! a magyar népet, édes véreinket tekintve, kénytelenek vagyunk fájló szívvel megvallani, hogy a fényüzés és hiuság a mi nőnemünknel is néhány évtized óta kétségbeesztő arány-

ban terjed, mondhatni általánosul, pedig az alsó osztálynál nem kevésbé, mint a felsőbb rétegekben. Ez nagy hiba, ez kimondhatatlan szerencsétlenség, mert a fénytűzés és hiúság bőforrása minden egyéb családi bajoknak, és fájdalom őseink tiszta erkölcsének romlását vonja maga után. A hírlapok szerint, a jelenlegi szük időkben minden egyéb üzlet- és keresetmód pang, csak a női fénytűzésre vonatkozó foglalkozások, a selyem- s szalaggyártók stb., nem érznek csökkenést. — Nemzeti intézményeink s hagyományaink szerint enév: hölgy, már magában mi tiszteletre méltónak tartatik? — Vajjon a tiszta érety vagy pipere teszi e ennek lényeges ékességét? Valóban nem. Ideje édes magyarjaim, hogy más nemzetek kárán okulva, még jókor elejét vegyük ezen mindinkább terjedő bajnak, s növelés, hasznos olvasmányok terjesztése s jó példák által oda emeljük a népet, hogy az emberi méltóságot és diszt ne külső esillámban, hanem maradandó tulajdonokban helyezze. Érety, tisztaság, rend varázsfényben tünteti fel a nőt, és semmi által sem pótolható. — Okos férfi előtt azon hölgy legékesebb, legszebb és szeretetre legméltóbb, ki egyszerűsége mellett kötelessége teljesítésében keresi legfőbb kincsét.

B. J.

A tűz.

Ule nyomán Dr. Hegedüs.

Midőn a tavasz szelid fuallata hegyet völgyet végig csókol, s a kopár mezőségeken ezer virággal tarkázó szőnyeg szövődik, a legridegebb ember keble is, a költészet szellemétől meghatva, feltáruul s szívét a nagy természet feltámadási ünnepe, magasztos lelkesítő érzelmekkel tölti be. — Ha száz meg száz szunnyadó csíra láthatlan erőből inditva börtönét szétrombolva, a kelő évszak, az öröm, a kikelet napja elé siet, a meghidegült emberszívben is édes reménynek, erőteljes cselekvésnek érzeti ébrednek.

S ki lenne, ki nem üdvözlőné ama zsiibongó áradó életet, mellyel tavaszkor találkozunk, midőn hideg sziklák hasadékaiból, rommá lőtt várfalak réseiből s a téli viharban elesett agg tölgy porladó tövéből zöldelő füvet, tarka virágot fakaszt s fényes bogarkák egész seregét csalja elő, midőn a pacsirta fenn a magasban zengi el dalát s a vándor fecske visszatér régi fészkehez, mellyben távollétének ideje alatt holmi kóborló verébesalád ütötte fel tanyáját.

A tél a merevültség, a halál korszaka, a hó szintelen leple alatt minden nyugszik, minden elszenderült, várva remélve a kikelet öröm reggelét. Érzelmünk ott, hol állatot, virágot, embert nem lát, mindent halottnak tart, s magát a halállal szemközt magány sivatagban elhagyatva véli. Igaz, még itt is létezik egy rejtett titkos élet, a csillogó jégkéreg alatt s az ingatag hullámban, a mozdulatlan sziklában s futóhomokban is egy, szemünk elől rejtett, parányi növény s állatvilág él és munkál, gyűlöl és szeret, hol mi csak halált és enyészetet látunk.

A költők is az élő természetről szoktak dalolni, felhő, patak, csillagok élnek dalaikban, de a szél üvöltése, a meny dörgése elnémulhat, kiapad a csermely s az éj setét szárnyai holdat, napot s a csillagok számlálatlan nyáját szemünk elől eltakarják. Sötétség, nesztelenség, csüggedő magány érzete fogja el a reszkető kebelt, — melly szíve gyorsabb dobbanásán kívül mi zajt sem hall. — S e setét magányban nem volna élet? . . . Hogy ne volna, csak hogy látjuk s nem veszszük észre, használjuk s nem ügyelünk reá, — s épen mert folyton körülvesz, fel nem tűnik.

Más alkalommal mondám, miszerint a mindennapi a rendkívülinél nem kevesbé érdekes, ha azt elég figyelemre méltatjuk. — Az élet, melly minket szüntelen körülvesz, növényben, állatban, s enmagunkban is működik, melly rövidíti a hosszú téli éjszakát, — s enyhíti a zord éghajlat kellemetlenségeit, melly mozgásba hozza a gőzgépek számlálatlan vas karjait s melly nélkül a föld terményeit nem izes étkek alakjában, hanem csak nyers tápanyagként izlelhetnők, ez élet az, mellyről szólani akarok.

De mi lehet ez élet? hol láthatjuk? kérditek, — hiszen másutt mint növényben s állatban életet nem ismerünk. — Igaz, élő testnek tartjuk egyedül azt, melly egészet képez, s oly részekkel bir, mellyek segítségével tápanyagot kívülről szerezzve,

fejlődik, nagyobbodik, egy bizonyos fokig nő, mellyet elérve ismét fogy s végre feloszlik. — Mi okozza mindezt? bizonyos erők, — s mik ez erők? a testek azon tulajdona, miszerint bizonyos feltételek mellett bizonyos körülmények között, egymást felkeresik, egymással egyesülnek s ez által más testnek előállítására törekednek, — melly az alakítók mindegyikétől különbözik színre izre súlyra, — s e folytonos harc ép úgy foly a kemény, hideg kardvasban, mint a fejlődő rózsza bimbóban s az ember testében.

A fényes vas a szabad, főleg nedves levegőnek kiteve fényét, simaságát veszti, vereses színt ölt, szóval rozsdásodik; a szőlő édes, cukor tartalmu nedve szeszese lelkesítő itallá, ez ismét csipős izü eczetté változik, a meggyújtott faggyugyertya szemünk elől fogy, s nem tudjuk hova lön a faggyu, viasz, melly a gyertya belét körülvevő; elégett, a tűz megemészté fogjuk mondani, de ezzel csak más nevet adánk a tüineménynek, de a kérdésre: hova lett a viasz, faggyu, mi legyen a tűz? nem feleltünk.

Mint az emberszívben úgy minden testben, az egész anyagi világban az ellentét meghasonlást szül, tunyán szegülve ellen a kibékülésnek, örökké távol kívánná tartani az egymást gyűlölőket. — De az élet az ellenségeket egyesíteni, kibékíteni meg nem szünik, ép az ellenkező keresi fel egymást, ép az ellenkező vonzódik az ellenkezőhöz, hogy kibéküljön vele s egygyé olvadjon.

A harc eredménye a béke; s mint az emberi élet fénypontjában, a szerelemben legszebb alakot ölt, a legfényesebb tüineményt képezi, úgy az (ugynevezett) élettelen testek vegytani életének virága a láng ragyogó fényöltönyében s égető hevében tűnik fel. Az élettelen testek egyesülése, vegyülése, ezek életét képezi, s ezen ugynevezett vegytani élet tökélye az égés, vagy mint közéletben mondani szoktuk — a tűz.

Az égést, a tüzet köznapi szükségünkre felhasználjuk a nélkül, hogy azzal: mint történik ez? sokat törődnénk. Az égő testnek megsemmítésével, meleget s világosságot kívánunk előidézni, — de milly csata foly le égés alatt a tüztben, — mint sodorja magával a láng az égő testeket, s vajjon, fa, szén, olaj, viasz, zsiradékön kívül más testek, p. o. az érczek, vas, ólom, mész, égnek-e vagy sem, lehet-e ezekkel is tüzelni? azzal keveset vagy rendszeren mit sem gondolunk. — Pedig nincs test, melly égés-átváltozás után ne vágya, mellyet tüzelni nem lehetne, ha azon körülményekbe, azon viszonyba jő, melly égésére kívántatik.

A lángnak rejtélyesen lobogó fénye régóta magára vonta a gondolkozók figyelmét, s a vizsgálatok kideríték, hogy nem csak a láng, de más tüinemények is hasonló eredményt szülnék, hogy tehát mindezekben egy közös erő honol, munkálkodik. De hosszú tapasztalat s éles ész kívántatott arra, hogy tüzet sejdítsünk ott, hol sem meleg, sem fény annak létét el nem árulá, s ezredéves tanulmányozás: tüznek nyomát találni egy folyadékban, melly a tűz ellenségének, ellentétének tartatott, értem a vízben.

Az első, legtermészetesb gondolat vala az égést, a tüzet, egy önálló, minden testben találtató elemnek tartani, melly az égésnél eltűnik. Az ókorban a tüzet, finom testnek, egy kén- vagy szuroknemnek tarták, melly minden égő testben létezik, s égés közben elrepül; a mult század elején Stahl német tudós, egy láthatatlan, az érzékek által nehezen észrevehető gyu-anyagról (flogisticon) szólt, de ezzel a régi dolognak csak új nevet adott, a nélkül, hogy a magyarázathoz közelebb ért volna. — A tűz-szétbontás maradt; a lég befolyása a tudósok figyelmét kikerülte. — Ekkor vették észre, miszerint az elégett test súlya nagyobbodott, mi nem történhetett az által, hogy egyik alkatrésze elrepült, de inkább az által, hogy az égő testhez más test járult. — A tűz tehát nem lehetett felbontás, sőt inkább egyesülésnek kellett lennie, az elégett testhez egy más test kapcsolódott. — Lavoisier, ezen az égés közben az égő testtel egyesülő anyagot a lég élenyében találta, s ezzel az égés egész más jelentőséget nyert. — Az égés nem volt többé egyéb, mint az égő testnek egyesülése az élenyével, vagyis ha valamely test az élenyével egyesült, ezzel egy harmadik testet képezett, ez egyesülés közben meleg s világ fejlődik ki, csak hogy néha oly csekély mértékben, miszerint azt érzékeink által észre nem vehetni. P. o. ha a vas megrozsdásodik, vagyis, ha a levegő élenyével egyesülve lassan vasrozsdává válik, ezáltal semmi érzhető meleg vagy világ nem fejlődik, ho-

ött a szén ha élenyvel egyesül, meleget s fényt tetemes mennyiségben fejt ki, — ha azonban a vasat tiszta élenybe teszszük, úgy, hogy gyorsan egyesülhet az élenyvel, gyorsan rozsdásodik; ez által nemcsak melegszik, de gyönyörű fényvel szikrákat szórva ég.

Lavoisier találmánya folytán kiderült, miszerint a víz maga nem egyéb, mint egy elégett, a kőenynek az élenyvel egyesüléséből képződött test, — a leghevesebb égésnek terménye.

Uj világot derített a tűz felé a villanyosság, berzesség (elektricitás) feltalálása. — Ha egy darab spanyolviaszt posztódarabbal dörzsölünk s így ezt könnyű tárgyak p. o. papírszeletrék, pelyhek fölé tartjuk, ezek fölemelkednek; hasonló történik ha üveget selyemmel dörzsölünk. — Mindkét esetben a dörzsölt spanyolviasz vagy üveg setétben világít s ha erősen dörzsöljük s egy ujunk csucsához közel tartjuk, a dörzsölt tárgyból testünk érintett részébe egy kis szikrát látunk átpattanni. — Ha egy kis darabka dugacsfát vagy bodza-belet selyemszára fel-függesztünk s ehez a dörzsölt spanyolviaszzsal közelítünk, ezen pillanatban a kis fa közelíteni fog a viaszhoz, — de alig érinté s azonnal el fog taszittatni, a spanyolviasz villanyosságából egy részt magába szívott, de alig közeledünk újra a dörzsölt viaszszal, s a függő darabka sietve távozzon. — E tűneményt villanyosságnak nevezzük, melly a testek szerint két különböző nemű. Azon villanyosság, mellyet az üveg selyemmel dörzsölve ad, igenleges, tevőleges (jele +), — az, pedig mellyet a dörzsölt spanyolviasz ad, nemleges (—) villanyosságnak nevezetük. — Ha különemű villanyosság egymással érintkezik, villanyzikrát ad.

Számos vizsgálat s kísérlet folytán sikerült kimutatni, miszerint a testek bizonyos sort képeznek, még pedig úgy, hogy mindegyik a sorban előzővel nemleges, utódaival tevőleges villanyosságot ad. Legyen ez a sor A. B. C. D. E. F. stb. akkor B A-val dörzsölve nemleges villanyosságot, C D E stb. s a többivel dörzsölve vagy máskép viszonyba hozva, tevőleges villanyosságot fejtene ki. E sor gyulékonyaságuk felett is határoz: a legtevőlegeseb a legégékenyebb s a legnemlegeseb a legkevesebé égékeny test. — Máskor mondtuk, hogy a kőeny ég, gyulékony, de benne semmi test nem ég; ellenkezőleg az éleny nem ég, de benne minden test vigan él és ég, a legégékenyebb s legkevesebé égékeny a nemleges és tevőleges villanyosság, egyesülése villanyzikrát képez s a láng maga folyton szüntelen újuló villanyzikránál nem egyéb. — De ezen ellentét az egyesülés által kiegyenlítettik, a tűz maga, az ellenkező erőknek egyesülése összeolvadása. — Azon köteléket melly a testeket a természetes ellentétek által egymáshoz vonja, vegytani rokonságnak nevezük.

(Folytatjuk.)

Pótlék Dab helység mezőgazdasági tekintetbeni leírásához.

E lapok 15-dik számában egyenest a helységből hozzám beküldött adatban közlöttem Dab helységnek mezőgazdasági tekintetben való leírását. — A közlés a népek a közbirtokosság elleni panasz színét hordja magán. Ennek következtében nagyságos Nagy István budapest kerületi főtörvényszéki tanácsos ur, mint egyik főbirtokos az egyoldalulagos állításokat érdeklőleg a község által indított egész dabi tagosztályi és elkülönzési ügyfolyam jegyzőkönyvét közöltvén velem, fölvilágosítást nyertem az iránt; hogy: 1. A földek s belseitelkek elosztása ítéletekre épült egyeség utján történt, s így a legjobb szántóföldek jöttek a lakosság kezére, melly körülmény eredményezhette egyedül azt, mit Makády Lajos közlő is elismer s dicsekedve ad elő, hogy a mezőgazdaság olly szép előhaladásal igazán boldog aratásoknak örvend; különösen a belseiségeket illetőleg pedig a panasz beadás után ez üzent történt. 2. A szentekertek is, minden lehető vita kérdést megszüntetett. 3. A szőlőbeli gyümölcstől, s minden terméstől szintugy járna dözma, mint a bortól, hanem az uraságok ezt még eddigelé nem követelték. Ez iránt fentisztelt tanácsos ur 1771. május 13-kán kelt eredeti oklevélt közölvén, annak tartalma szerint, ha a gyümölcstől száporítása miatt, vagy különben is a szőlőművelés elhanyagoltatik, vagy a tőkék kivágnak, hatalmában áll az uraságnak a mivelőt a szőlőből kibecsültetni, vagy ha semmi becsülni való a szőlőben nem volna, azt in-

gyen is birtokába vonni; melly jogát azonban e részben több kedvező ítéletek mellett is soha egy földesur sem kívánta gyakorolni; sőt, küll önsen a gyümölcstenyésztést illetőleg, a földesurak magok birtokain is e jelles iparágat egész erélyvel karolván fel, örülnek a nép ebbeli előhaladásának.

E fölvilágosítást az egyenes igazság érdekében megtenni kötelességemnek tartottam, megkérvén egyuttal a hozzám adatokat beküldő tisztelt urakat, hogy lehetőleg minden pártszínezet nélkül legyenek szívesek tenni közléseiket; mert a mindenkor fel nem ismerhető pártszínezet legnagyobb óvatosságom mellett is gyakran tévutra vezethet, s munkám hitelének rontására szolgálhat.

Utolján, a nevezett czikk, mint aláírás napja mutatja, egy kevéssé késett, megjegyzem, hogy „*Mezőgazdasági statiszticám*“ már *sajtó alatt van*, s legalább 25 nagy nyolczad ivre terjedvén, előfizetési ára 2 pft, mellyért a juniushó végére elkészülendő munkát az utolsó postáig bérmentve küldöm meg tisztelt előfizetőimnek. *Előfizetési határ idő májushó vége*. Bővebb hirdetésem eziránt az e lappal társ „*Politikai ujdonságok*“ 2. száma hirdetései hasábjain foglaltatik.

Költ Pest april 21-kén 1855.

Galgóczi Károly,

(Pesten. Széchenyi sétány 4. szám.)

Tarogato.

x* Ő csász. kir. fensége Albert főherceg kormányzó ur, hogy meggyőződjk azon károkról, mellyeket a szolnok-debreczeni vasutvonal töltésében okozott az árvíz, Karczagról egy *lábón* (hajó neme) méltóztatott elindulni, s a Karczag és Püspök-Ladány közti „*Kunlapos*“ nevű térségen, melly most víz alatt van, a dühöngő szélvész veszélyével dacolva Püspök-Ladány határán kötött ki, hol tűnnapélyes hódolattal fogadtatván a járásbeli tisztikar és helybeli lelkészek, előljárók és lakosok által; innen a készen álló előfogatokon Püspök-Ladányba, s rövid ebéd után Nádudvarra, majd Szoboszlóra, s még az nap Debreczenbe méltóztatott utazni, mindenütt éber figyelemmel és atyai gondoskodással vévén szemügyre az okozott károkat, a károsultak helyzetét, s a hivatalnokok eljárását.

x* Ő csász. kir. felsége Karolina Augusta császárné és királyné, mint a kolozvári kiadódó- és ápolóintézet legfőbb védasszonya, az intézet szükségleteinek fedezésére ismét 200 pftot kegyeskedett ajánldeközni.

x* *Örvendetes hír gr. Széchenyi Istvánról*. Egy bécsi lap azt írja nagy hazánkfiról, hogy egészségi állapota napról napra javul, és bizvást lehet remélni, hogy rövid idő múlva elhagyja *Dablinget*, és visszatérend *Csenkre* szeretett családjá körébe. Adja Isten, hogy ugy legyen, s áldja meg azt a döblingi orvost, ki több év óta csüggedetlen szorgalommal fáradozott szeretve tisztelt Széchenyink meggyógyításában.

x* *Herceg Batthyány Fulop* a nagyváradi és kassai közigazgatási terület vizkárvalottai számára 2000 pftnyi segélyösszeget adományozott. Im ismét az első közzött találkozzunk a nemes herceggel, kik az inség enyhítésére sietnek jó szívvél, bőkezű adománnyal! — mond a „*Pesti Napló*.“ — Mi pedig hozzá tesszük: vajha minél előbb s minél nagyobb számmal közölhetnők a nemes példa követői névsorát.

x* *Nyíregyháza* községe, s felségének Erzsébet császárnénak szerencsés szülsé örökemléksül 200,000 pftot szavazott meg egy felállítandó ipariskola alapítványul. — Ha mindenütt így bele markólnának a község ladjába midőn oskoláról van szó, rövid időn kevés panaszt hallanánk iskolaügyünk árva állapotáról!

x* *A légszész világitásról* ismét foly a napi beszéd. Nemrég már is közöltük, hogy nürnbergi vállalkozók tettek olly ajánlatot, melly az eddigieknél kedvezőbb. — Ezen ajánlatra a m. helytartóságtól olly utasítás érkezék Pestváros tanácsához, hogy kérdezze meg a Wodiáner nagykereskedő házat, melly szintén tön vállalkozási ajánlatot, vajjon nem vállalná-e magára ugyanazon, vagy ha lehet még kedvezőbb feltételekkel a pesti légszész-világitást? Ha meghalljuk, mit felelték Wodiánerék, majd megírjuk; széna-e vagy szalma.

x* *Pepita de Olica*. Minden ujság ir arról a spanyol menyecskéről, ki pár év óta sok férfi fejt megzavarta kaczer tánczával, néhány nap óta pedig Pesten a nemzeti színházban tánczol, a hova első felléptekor annyira tódult a nép, hogy nem csodálnók, ha agyonnyomtak volna néhány zártcsék tulajdonost. A többi előadások alkalmával nincs olly tolongás, de a színház szépen megtelik. — Sokan és sokat irtak már ezen nőről és tánczáról. Vannak kik egekig magasztalják, mások ellenben erősen kikellenek szabados, ingerlő mozdulatai ellen. Mi annyit mondunk fölé, hogy tánczában nem sok a valódi művészet, de annál több az eredetiség, s maga pedig olly gyönyörűséges, remekül megtermett asszonyi állat, a kit bizony-bizony aligha kiköszaroznának még szigorú bíráló uraimék is, ha megkínálná egy jóféle gránát-almával, s köve hiszszük, hogy találkoznék valaki, a ki azon törné fejt, hogy hátha torkán akad a csutkója.

x* A marhahus ára Pesten, próbavágás következtében május hónapra 12 pkrban állapítaték meg. Boldogok a kik megelégesznek falusi csirkékkel, libákkal, pulykákkal, káppanokkal, és nem kénytelenek 12 krajczáros pesti marhahussal élni. A drága hus ellenében a sütek (pékek)

egy idő óta dicséretes versenyre szállottak a vidéki kenyérsütőkkel, s gazdasági kenyerekkel, melyet mindenfelé, főképp a fűszerboltokban árulnak, már szinte háttérbe szoríták a híres soroksári kenyeret, mellyel ha nem jobb is, de nagyobb a gazdasági kenyér. Pár hét óta az utca-szögleteken fehér süteményt is, kiváltképpen egy és két krajczáros szarvascsokat (kifli) árulnak, mellyek szintén jóval köpezősebbek, mint a minők-höz szoktatva volt a pesti ember szeme. A ki ezt a versenyt indította, az a pékmester megérdemli, hogy minden évben elkopják a küszöbe.

x* *Gyermek-zenészek.* A nemzeti színházban ápril 27-én „A mai paraszt” című vigjáték után három gyermek (egy leányka s két fiu) lépett ki hegedűvel kezökben. Ugy látszik a leányka legidősebb közöttök, s lehet mintegy 9, az egyik fiu 7—8 éves, a másikról azt mondá a közvélemény, hogy nem több 5 évesnél; annyi bizonyos, hogy nem sokkal nagyobb mint a hegedűje. E gyermekek azon *Racsek* testvérek, kiket több ízben megemlétenek a pesti lapok, miután pár hangversenyben jó sikerrel léptek fel. Hogy a nemzeti színpadra kiléptek, úgy tetszék mintha azzal a pártfogó részvétellel fogadná a közönség, mellyel kis gyermekek iránt szoktak viselkedni a jószívű emberek; hanem a mint ráhúzták, mindinkább kezdének csodálkozni, mert valóban meglepő volt játékuik, s nehéz elhatározni, egyenként tanusítottak-e több ügyességet, vagy midőn együtt zenéltek. Nemcsak betanított ügyesség, hanem egy adag *érsés* is volt ezen gyermekek zenéjében, miről akkor tettek legtöbb tanúságot, midőn magyart húztak, a mellyről bátran elmondhatjuk, hogy nem egy nagykoru művész játszott már Pesten magyart, sokkal kevesebb magyaros kifejezéssel. Állítunk támogatásul hatalmas auctoritásra hivatkozunk, ki nem más mint *Kecskeméti Józsi*, ismert magyar zenésztársaság igazgatója. Ő is bent volt, s úgy megtapsolt a *Racsek* testvéreknek mikor a magyart húzták, hogy aligha kárt nem tett a barna kesztyűkben, már pedig neki csak van hozzá jussa, hogy megítélje mikor húzzák jól azt a csárdást, a mellyet ő nemcsak emberül huz, hanem szerzett is már egy-néhányat.

x* *Deesen* — Erdélyországban — ápril 22-én ünnepélyes gyászistenisztelet tartaték gróf *Teleky József*-t, melly alkalommal *Megyes László* ref. lelkész, és *Kovács Samu* iskolai igazgató szónokoltak. Az ünnepélyre minden osztálybeli és vallásfelekezeti hallgatóság olly nagy számmal seregleg össze, mellynek befogadására szinte szűk volt a ref. nagy templom.

x* *Vértesaljáról* örömet olvastunk ollyan tudósítást, hogy ott néhány év óta a föld- és kertmívelési szorgalom tetemes haladást tön. Hol ezelőtt parlagon hevert sok föld és rét, most alig láthatni talpalatnyi földet, melly ne lenne felszántva és bevetve vagy ültetve. Felemlegeti ugyan tudósító, hogy a boriváshoz kitünőleg értenek *Vértesalján*, a mire mi azt mondjuk, hogy sajnós volna, ha a szorgalmas vidék lakói mértékletlenül élnének Isten e szív-vidító adományával, különben pedig *Vörösmartycal* tartunk, ki megírta hogy: „Bort megissza magyar ember, jól teszi, tőle senki e jogát el nem veszi.” — Ugyane vidéket egy jótékony angyallal áldá meg az ég, kinek neve *Jabloneczainé*. E lelkes hölgy megnyitá magtárát a szűkölködőknek, s gabonáját kiosztá kölcsön olly feltétellel, hogy azt csak jövő Demeter napján kívánja vissza, a midőn már az ez évi aratás gyümölcse el lesz takarítva. Bár minden vidéknek akadna néhány jószívű vagyonos, kik e dicséretes példát szívökre vegyék és kövessék.

x* *Bulyovszkyné*, ki a szépirodalmi téren is szép nevet vívott ki, 2 kötet novellát szándékozik kiadni. Az előfizetési iverk már szétküldtetek s hisszük, hogy szépszámu aláírással fognak visszakerülni színházunk szép tehetségű és szorgalmas tagjához.

— A „*Vasmegei naptár*”, mellyről minap emlékeztünk, csakugyan meg fog jelenni. Az illető szerkesztőknek hozzánk intézett sorai szerint, a naptár célja: „a hazának oltárára áldozatot, a közönségnek pedig hasznos kézikönyvet adni.” Egész tiszta jövedelme a magyar nemzeti színház nyugdíjalapítványa javára lesz fordítva s a naptár közremunkálói „irodalmunknak szép érdemekkel koszoruzott írói.” Tiszta szívünköl óhajunk sikert a vállalatnak. — Egyuttal pedig értesíthetjük az illetőket, hogy a „*Juhászok naptárának*” a fentebbi naptárral együtt történt említése lapunkban egyáltalában nem volt „gunyos élcz”, hanem olly hiteles tudósításon alapult értesítés, mellynek valóságát vagy nem valóságát az időtől kell várnunk. Hátha ennek is előkerülnek még szerkesztői és olvasói?

— *Figyelmeztetés.* Több ivertartóim felszólítására, tekintetbe vévén azt, hogy „*Ibolyák*” című költeményfüzérére az előfizetési határidőt igen rövidre szabtam, azt ezennel f. é. *májushó 10-ig* meghosszabbítottam. Tudatom egyszersmind a t. cz. olvasóközönséggel, hogy már *saját alatt* levő költeményfüzérére, még ezen *vég-határidő* eltelte előtt megjelenend, s a t. cz. előfizetőknek bérmentve szétküldetik. Kelt Pesten ápril 24-kén 1855. *Györfly Gyula*.

— *Hirdetmény.* A nemzeti színházi nyugdíjintézet pénzalapjának növelésére f. é. márcz. 12-ki jelentés óra következő adakozások folytak be u. m. T. cz. *Pompéry János* ur 70. sz. gyűjtőívén készpénzben aláírtak: t. cz. *Lágh Ignác* 25 ft., *Szjábely Frigyes* 10 ft., *Ivánka Sigm.* 10 ft., *Laczkovics Miklós* 10 ft., *Almásy Sándor* 5 ft., *Koppely Frigyes* 10 ft., *Kunewalder J.* 5 ft., *Oláh László* 5 ft., *Graeff Ignác* 25 ft., *Emich Gusztáv* 20 ft., *Számwald Gyula* 10 ft., *Herz János* 20 ft. Edel-

mann K. 10 ft., *Heckenast Gusztáv* 40 ft., *Hartleben K. A.* 25 ft., *Müller Gyula* 5 ft., *Ráth Károly* 10 ft., *Ószvesen* 245 ft. — N.-Kőrösön, f. é. febr. 15-kén tartatott táncvizigalom alkalmával t. cz. *Farkas Elek* és *László*, *Vajkó Pál* és *Beretvás urak* indítványára az intézet pénzalapja növeléséhez szivesek voltak járulni: t. cz. *Farkas Elek* 1 ft., *Farkas László* 1 ft., *Vajkó Pál* 1 ft., *Beretvás Farkas* 1 ft., *Balog Imre* 1 ft., *Halász Ferencz* 1 ft., *Vladár Ferencz* 1 ft., *Keszeg István* 1 ft., *Beretvás Sigm.* 1 ft., *Gubodi Gedeon* 1 ft., *Bátori István* 1 ft., *Mészáros Benj.* 1 ft., *Vajkó László* 1 ft., *Róka Jani* 1 ft., N. N. 40 kr. *Ószvesen* 14 ft. 40 kr. — A „*Pesti Napló*” t. cz. szerkesztőségéhez az intézet részére beküldetett: t. cz. *Nagy István* ur gyűjteménye (*Lippán*) 16 ft., *Bábo Gábor* ur (*Pesten*) 8 ft., *Kalivoda János* (*Ujfalun*) 2 ft., *Horkai Antal* 1 ft., *Klesztjinszky László* (*Kassán*) 1 ft., *Nyitra városi polgárság* gyűjteménye *Feszleri Ferencz* ur által 212 ft., *Bodnár István* ur adománya (*B. Gyarmaton*) 5 ft., *Ujfalusy Mihály* ur (*Ó-Pályiból*) 2 ft. 30 kr., *Dr. Hamari* gyűjteménye (*Tatán*) 9 ft. 46 kr., *Simon Vincze* (*Szombathelyen*) 2 ft., *Több urad. tisztek* gyűjteménye (*Szemesen Somogyban*) 6 ft. *Ószvesen* 265 ft. 16 kr. — T. cz. *Pompéry János* ur 15 pftot volt szives az intézetnek három év lefolyta alatt 5 ftrjával befizetendőt kötelezvényvel biztosítani. — T. cz. *Oláh László* ur pedig 10 évig, évenként 5 frrtal járulni kötelezé magát az intézet alapjának növeléséhez; továbbá T. cz. *Vas Gereben* ur „*Csárdás*” című színműve után járandó költői díjából szives volt az intézetnek 20 pftot ajándékozni. És így az intézet pénzalapja ismét 544 ft. 56 kr. készpénzben és 65 ft. kötelezvényben növekedvén, midőn a választmány a t. cz. gyűjtők és adakozók neveit közleménytelik tekintetéből kihirdetné, legkedvesebb kötelességének ismeri irányukban az intézet részéről legőszintébb halálját nyilvánítani. Pest, ápril 24. 1855. *Szigeti József* m. k. választm. jegyző.

Adakozás. Az árvíz által károsult *gyulaiak* és *nagy-varsányiak* számára Barsmegyéből *Pálhalmáról* *Rimanóczy Pál* ur által több marosfalvai, lévai, ujbarsi stb. lakosnak összesen 22 pftnyi 30 krnyi jótékony adakozása küldetett be e lapok szerkesztőségéhez.

A beküldött adakozási iv szerint az egyes adakozók nevei s adományai következők:

1. A *gyulaiak* számára: *Runcz Lajos* 15 kr., *Pfeifferer Emil* 15 kr., *Rimanóczy Pál* 1 ft., *Rimanóczy Jolánta* 5 kr., *Szilágyi János* 20 kr., *Heissenberger Mihály* 1 ft., *Füle József* 20 kr., *Kutsár János*, bíró 1 ft., *Horváth Mihály* 20 kr., *Czimer József*, molnár 30 kr., *Kutsár János Sándor* 10 kr., *Kutsár Mátyás* 10 kr., *Dávid Ján.* 10 kr., *Mikes János* (alsó) 10 kr., *Dávid István* 12 kr., *Kutsár András* 5 kr., *Dávid Mihály* 10 kr., *Dávid Máté* 10 kr., *Dávid János fia* 10 kr., *Kutsár Máté* 10 kr., *Mikes András* 10 kr., *Rátz Jónás* 10 kr., *Makos Jónás* 10 kr., *Sallai János* 20 kr., *Kutsár János* 12 kr., *Kutsár András* 10 kr., *Juhász János* 10 kr., *Póka Dávid István* 10 kr., *Tóth Jónás* 20 kr., *Dávid János* 10 kr., *Juhász Sándor* 10 kr. Összesen a *gyulaiak* számára 8 pft. 54 kr.

2. A *nagy-varsányiak* számára: *Runcz Lajos* 15 kr., *Pfeifferer Emil* 15 kr., *Rimanóczy Pál* 1 ft., *Rimanóczy Jolánta* 5 kr., *Szilágyi János* 20 kr., *Heissenberger Mihály* 1 ft., *Füle József* 20 kr., *Kutsár János*, bíró 1 ft., *Horváth Mihály* 20 kr., *Czimer József*, molnár 30 kr., *Kutsár János Sándor* 10 kr., *Kutsár Mátyás* 10 kr., *Dávid János* 10 kr., *Mikes János* (alsó) 10 kr., *Dávid István* 12 kr., *Kutsár András* 5 kr., *Dávid Mihály* 10 kr., *Dávid Máté* 10 kr., *Dávid János fia* 10 kr., *Kutsár Máté* 10 kr., *Mikes András* 10 kr., *Rátz Jónás* 10 kr., *Makos Jónás* 10 kr., *Sallai János* 20 kr., *Kutsár János* 12 kr., *Kutsár András* 10 kr., *Juhász János* 10 kr., *Póka Dávid István* 10 kr., *Tóth Jónás* 20 kr., *Dávid János* 10 kr., *Juhász Sándor* 10 kr., *Kutsár János* 8 kr., ifj. *Dávid András* 8 kr., *Dávid József* 20 kr., *Kutsár Bálint* 20 kr., ifj. *Dávid András* 20 kr., ifj. *Kutsár István* 12 kr., *Dávid Ferencz* 6 kr., *Szóts János* 10 kr., *Mikes István* 20 kr., *Kutsár Jónás* 6 kr., *Pólya Erzsébet* 20 kr., *Rátz István* 20 kr., ifj. *Kutsár István* 20 kr., *Dersényi Elek* 1 ft., *Venik Károly* 30 kr. Összesen a *nagyvarsányiak* számára 13 pft. 36 kr.

Mindössze a két rendbeli adakozás 22 pft. 30 kr. Midőn ez összeget azonnali elküldés végett kezünkhöz vesszük, el nem mulaszthatjuk köszönetünket kifejezni a derék adakozók iránt a szerencsétlen károsultak nevében. Adja Isten, hogy a felebaráti részvétel sok olly példaira akadjunk, a minőket ez adakozásnál különösen a marosfalvi derék magyar község tagjai s buzgó előjárója tanusítottak!

Előfizetési jelentés.

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

aprilis-juniusi folyamára azaz 3 hónapra
ezennel új rendszer előfizetést nyitunk.

Előfizetési feltételek:

A **Vasárnapi Ujság** 3 hónapra (azaz aprilis-juniusi folyamra) postán küldve 1 ft. pp.

A **Politikai Ujdonságok** három hónapra (azaz aprilis-juniusi folyamra) postán küldve 45 kr. pp.

Mind a két ujságra 3 hónapra 1 ft. 45 kr. helyett

csak 1 ft. 30 kr. pp.

A pénzes levelek bérmentesítve küldendők.

Pest, aprilis hó 1855.

A „*Vasárnapi Ujság*” és „*Politikai Ujdonságok*”

kiadó-hivatala, egyetem-utca 4. sz. a

Előfizetések, csupán e hirdetésben közhírré tett határidőre és feltételek alatt fogadhatnak el.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert.**